

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ

Амоша О.І., директор Інституту економіки промисловості НАН України, академік НАН України, д.е.н., професор

Незбалансований розвиток регіонів України в економічній, соціальній, екологічній сферах створює реальні загрози існуванню їх населення. Економічне зростання не впливає позитивно на поліпшення соціального та екологічного стану. Економічне стимулювання не застосовується для регулювання поведінки суб'єктів господарювання та органів регіональної влади на виконання вимог сталого розвитку. Особливо несприятливий соціальний та екологічний стан простежується у промислових регіонах, де негативні наслідки забруднення навколишнього середовища (води, повітря, землі тощо) обумовлюють небезпеку для життя та здоров'я їх населення. Вищий рівень економічного розвитку у промислових регіонах не орієнтований на скасування соціальних та екологічних ризиків і небезпек.

Державна регіональна політика та власна політика регіонів не має на меті запровадження принципів сталого розвитку. Стратегії економічного та соціального розвитку регіонів, а також угоди регіонального розвитку не містять пріоритетів, напрямів та заходів, спрямованих на збалансований розвиток економічної, соціальної та екологічної сфер відповідно до вимог сталого розвитку. Чинна методична база формування стратегій не орієнтує на досягнення цих цілей. Державна, регіональна, промислова, економічна та соціальна політика не виходять із концептуальних засад сталого розвитку. Усе це обумовлює погіршення умов та можливостей досягнення стану сталого розвитку у промислових регіонах, а відповідно в Україні в цілому у зв'язку з їх найбільшою питомою вагою економічного, соціального та природного потенціалу серед регіонів України. Оптимістичний сценарій розвитку держави на засадах сталого розвитку обумовлює першочерговість його запровадження у промислових регіонах.

Загальні положення

Сталий розвиток – це прогресивні зміни, спрямовані на безпеку та розвиток сьогодишніх і майбутніх поколінь, узгодженість економічної, соціальної та екологічної складових розвитку, формування умов до самовідновлення навколишнього природного середовища, усвідомлення переваг життєздатного розвитку.

Загрози сталому розвитку – це небезпеки, які призводять до вичерпності природних ресурсів та зниження можливостей майбутнього покоління до гідного рівня та якості життя порівняно з нинішнім.

Промисловий регіон – територіальне утворення субнаціонального рівня із системою органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, в якому частка зайнятих у промисловості та обсяги реалізованої промислової продукції в сукупності значно перевищують відповідні показники у сільському господарстві.

Економічна безпека – стан захищеності економічних інтересів особи, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз національній безпеці.

Соціальна безпека – стан захищеності соціальних інтересів особи і суспільства від загроз національній безпеці, які на них впливають.

Екологічна безпека – стан захищеності прав людини на безпечне для життя і здоров'я навколишнє середовище та можливості природних ресурсів до відтворення.

Індикатори сталого розвитку – показники, які визначають зміни параметрів контрольованого стану або процесу відповідно до обмежень та вимог сталого розвитку.

Сталий економічний розвиток – це можливість забезпечення ефективної зайнятості, отримання гідних доходів та досягнення високої якості життя шляхом ефективного функціонування економічної системи на основі інноваційного розвитку та раціонального споживання матеріальних ресурсів.

Сталий соціальний розвиток – встановлення рівноправності громадян перед законом, соціального захисту і підтримки, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя.

Сталий екологічний розвиток – це подолання екологічної кризи та запобігання екологічним ризикам, забезпечення конституційного права громадян на безпечне для здоров'я і життя

навколишнє природне середовище, недопущення дій, які порушують здатність екосистем до саморегулювання і самовідновлення.

Метою Концепції сталого розвитку є визначення його ідеології, принципів, пріоритетів, основних напрямів, заходів та механізмів реалізації, спрямованих на досягнення критеріїв сталого розвитку.

Принципи Концепції сталого розвитку

Принципи Концепції сталого розвитку – це сукупність правил, норм, настанов до процесу формування, становлення та управління сталим розвитком, які є загальними вимогами до державної та регіональної політики та її структурних складових.

Принципи концепції, які відповідають вимогам сталого розвитку, включають такі:

рівність можливостей різних поколінь у задоволенні потреб існування та розвитку, орієнтація на майбутнє;

попередження виникнення та поширення дій внутрішніх та зовнішніх небезпек становленню сталого розвитку;

забезпечення безпеки через розвиток, розвитку через забезпечення безпеки;

ноосферна орієнтація з перевагою духовних та інформаційних факторів і ресурсів над споживанням матеріальних і природних ресурсів;

збалансованість економічної ефективності та економічної безпеки, соціальної справедливості та соціальної безпеки, екологічної безпеки і коєволюційного розвитку;

баланс інтересів особи, суспільства, держави та їх взаємна відповідальність щодо стану та перспектив безпеки та розвитку; інноваційна спрямованість, пріоритетність інноваційних технологій і устаткування, орієнтованих на створення екологічно-соціально ефективною продукції;

раціональне використання природних ресурсів на засадах безвідходності, кооперації та рециркуляції;

збалансованість економічних, соціальних і екологічних

потреб із використанням природних та соціальних ресурсів у межах їх регенеративної та асиміляційної здатності;

партнерство приватного підприємництва, місцевих органів влади, неурядових громадських організацій у промисловому регіоні, міжрегіональна та міжнародна співпраця зі сталого розвитку;

дотримання справедливості при забезпеченні рівних прав і можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя.

Критерії досягнення цілей сталого розвитку

Сталий розвиток визначається комплексом цільових та супровідних критеріїв досягнення. Цільові критерії безпосередньо визначають бажаний стан і досягнутий рівень сталого розвитку. До цільових критеріїв належать:

наявність умов та можливостей безпечного і гідного життя та розвитку сьогодишнім та наступним поколінням;

надбання духовно-моральних цінностей, формування та

реалізація суспільних норм і принципів сталого розвитку;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

забезпечення стійкості людського розвитку, зниження та мінімізація економічних, соціальних та екологічних ризиків;
раціональне залучення, споживання та використання природних ресурсів;
збалансованість (взаємоузгодженість) економічної, соціальної, екологічної складових сталого розвитку; неконфліктна інтеграція економічної, соціальної та екологічної систем;
техногенне навантаження не перевищує можливостей природного середовища до самовідновлення;
переважне застосування у виробництві високоекономічних ресурсозберігаючих технологій;
сталі процеси простого та розширеного відтворення людського та трудового потенціалу; стає зростання людського, соціального та інтелектуального капіталу;
запровадження ефективних механізмів саморегуляції, що забезпечують автоматичне налаштування соціоекономічної системи на сталий розвиток;
покращення та зміцнення здоров'я населення, продовження тривалості повноцінного життя та трудової активності;
підвищення освітнього, професійного та культурного рівня населення;
високий рівень та якість життя населення у сполученні з соціальним, інтелектуальним та духовним зростанням;
дотримання прав і свобод людини, наявність можливостей вибору людини в усіх сферах суспільного життя;
високий рейтинг України за людським та сталим розвитком у міжнародних порівняннях;
демократизація управління сталим розвитком;
активна діяльність об'єднань громадян у процесах переходу України до сталого розвитку.
До супровідних критеріїв досягнення сталого розвитку належать такі, що опосередковано впливають на формування умов та можливостей для його забезпечення, а саме:
якісне законодавство України, яке відповідає національним потребам та міжнародним вимогам сталого розвитку;
нові стратегічні орієнтири соціальної політики, орієнтованої на реалізацію вимог сталого розвитку, активізацію трудової, підприємницької та творчої діяльності, формування людського, інтелектуального та соціального капіталу;
реалізація в економічній політиці принципів інноваційності та сталості;
запровадження механізмів соціальної відповідальності за реалізацію принципів сталого розвитку на всіх рівнях управління (державному, регіональному, місцевому, виробничому, особистісному);
започаткування моніторингу сталого розвитку в державі та її регіонах;
участь у вирішенні глобальних проблем сталого розвитку, запровадження соціальної екології у створенні трансграничних зон соціальної стабільності.

Основні напрями забезпечення сталого розвитку промислового регіону в економічній, соціальній та екологічній сферах
В економічній сфері сталого розвитку промислового регіону основними напрямками його забезпечення є:
утвердження інноваційної моделі розвитку, поступове переведення економіки регіонів на інноваційну основу;
здійснення активної політики стимулювання винахідницької та патентно-ліцензійної діяльності, удосконалення її законодавчого і нормативно-правового забезпечення;
збереження кадрового потенціалу науково-технічної сфери, заохочення молоді до участі в науково-технологічній діяльності;
розвиток вітчизняного та регіональних інноваційних ринків і стимулювання внутрішнього попиту на науково-технічну й технологічну продукцію;
розробка та впровадження ефективних механізмів забезпечення комерціалізації результатів науково-дослідних розробок, практичного їх використання у виробництві промислових регіонів;
сприяння створенню ефективних систем взаємодії науки, освіти, виробництва;
цільове фінансування проведення та впровадження наукових досліджень, які сприятимуть вирішенню соціально-економічних та інших питань забезпечення сталого розвитку регіону;
створення інформаційних систем із використанням наукових досліджень, інформації про регіони, які мають досвід щодо забезпечення їх сталого розвитку;
сприяння розвитку малого та середнього підприємництва у сфері інновацій, науково-технічного та технологічного розвитку;
здійснення структурно-технологічної модернізації та диверсифікації промисловості:
стимулювання випуску продукції з високим рівнем доданої вартості та розвитку низьковитратних виробництв;
реалізація існуючих конкурентних переваг окремих секторів економіки регіону, обумовлених їх власними досягненнями в науково-технічному прогресі та створенні потенціалу постіндустріального розвитку;
модернізація виробництва, проведення капітального ремонту основних виробничих фондів, у тому числі природоохоронного призначення;
виведення з експлуатації морально та фізично застарілих технологій, техніки, устаткування;
прискорення розвитку наукомістких галузей виробництва, соціально та екологічно безпечних виробництв;
стимулювання розвитку виробництв із глибокою та комплексною переробкою сировини;
розвиток виробництва на нових технологічних укладах із переважною орієнтацією на продукцію кінцевого споживання;
формування ефективної структури енергогенеруючих потужностей;
посилення ролі внутрішнього ринку для промислового виробництва;
упровадження активної політики енергозбереження та енергозаощадження, подолання технологічної, сировинної, енергетичної залежності:
здійснення комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання палива та енергії, зниження енергоємності валового регіонального продукту і на цій основі зменшення обсягів споживання енергоресурсів, запровадження особливого режиму енергозбереження;
підвищення ефективності використання паливноенергетичних ресурсів у господарстві регіону та здійснення активної політики енергозбереження та ресурсозаощадження;
упровадження заходів безперервного забезпечення населення регіону та народного господарства енергетичними ресурсами;
забезпечення стабільності та збалансованості енергетичної системи, зменшення технологічних та комерційних втрат до нормативного рівня;
залучення власних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу, зокрема енергоефективних та енергозберігаючих технологій;
пошук нових джерел енергії та ресурсів, у тому числі за рахунок переробки вторинних ресурсів, з одночасним зменшенням негативного впливу на довкілля, проведення активної політики стимулювання використання альтернативних екологічно чистих джерел енергії;
підвищення екологічної безпеки при виробництві, транспортуванні та споживанні палива й енергії;
утвердження нового світогляду населення, системи освіти та навчання у сфері енергозбереження та ефективного

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

енергоспоживання;

розробка та здійснення заходів щодо безпечного функціонування паливно-енергетичного комплексу;
проведення державного та регіонального моніторингу у сферах виробництва та споживання паливно-енергетичних ресурсів;
здійснення диверсифікації джерел надходження енергоносіїв та зниження енергетичної залежності національної економіки від імпорту палива;

перепрофілювання виробництва: перехід на альтернативні джерела енергії; використання матеріалів і сировини з меншим утворенням побічних продуктів (забруднюючих речовин, відходів); розширення номенклатури товарів і послуг за рахунок екологічно чистої продукції та послуг, спрямованих на поліпшення якості навколишнього середовища;

створення умов для відтворювальних процесів у промисловому виробництві:

збереження та розвиток інтелектуального і науковотехнічного потенціалу промислових регіонів; формування умов для збереження та розвитку трудового потенціалу;

здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток його наукомістких галузей;

модернізація та істотне оновлення основних виробничих фондів, зниження енергота матеріаломісткості, забезпечення

розвитку виробництва у промислових регіонах на засадах сталості;

запровадження системи дієвих економічних стимулів пріоритетного залучення інвестицій в інноваційну сферу виробництва,

сприяння запровадженню пільгового рефінансування комерційних банків, які інвестують кошти у науково-технічну та технологічну сферу;

запровадження протекціоністських заходів підтримки вітчизняного товаровиробника та внутрішнього ринку регіонів;

зниження ресурсота імпортоємності промислового виробництва;

підвищення конкурентоспроможності промислової продукції експортної спрямованості;

ефективне функціонування реального сектору економіки регіону в умовах його екологізації;

сприяння групуванню та переплетенню капіталів, розвиток промислово-фінансових і промислово-торговельних об'єднань, направлення їх ресурсів на реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів;

підвищення інвестиційної привабливості монопромислових міст і територій, удосконалення режиму діяльності спеціальних (вільних) економічних зон і територій пріоритетного розвитку, депресивних територій;

створення ефективної системи забезпечення продовольчої безпеки промислового регіону, захист та розвиток регіонального ринку агропромислової та сільськогосподарської продукції:

забезпечення структурно-асортиментної збалансованості виробництва і споживання найважливіших продовольчих і непродовольчих товарів з урахуванням потреб конкретних груп населення;

забезпечення умов для розвитку ефективного підприємництва в аграрному секторі на засадах сталості;

упровадження системи стимулювання та заохочення раціонального використання і охорони земель;

стимулювання розвитку крупнотоварних господарств як потужної та ефективної форми організації сільськогосподарського виробництва на засадах сталого розвитку;

сприяння процесу формування інтегрованих структур кооперативного типу у сферах виробництва, зберігання, збуту та переробки сільськогосподарської продукції;

стимулювання трансформації частини підсобних господарств у напівтоварні та товарні виробничі структури;

запровадження системи страхування ризиків сільськогосподарської діяльності;

здійснення технічного переоснащення аграрного сектору згідно із сучасними світовими вимогами сільськогосподарського виробництва;

прискорення структурних перетворень у регіонах у галузі сільськогосподарського машинобудування, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної техніки;

підтримка вторинного ринку сільськогосподарської техніки, розвиток форм технічного переоснащення аграрного сектору, орієнтованих на екологічну безпеку;

створення придатних умов проживання у сільській місцевості, стимулювання припливу працездатних верств населення та відтворення людського капіталу; формування дієздатних

сільських територіальних громад;

поліпшення рівня оснащення лабораторій з визначення якості та безпеки продукції, забезпечення їх акредитації в міжнародній системі;

визначення та впровадження сучасних організаційно-економічних методів управління промисловим регіоном для забезпечення сталого розвитку:

визначення та запровадження механізмів формування та використання бюджету промислового регіону для забезпечення

вимог сталого розвитку;

розробка та впровадження методики оцінки ефективності діяльності регіональних органів влади щодо сталого розвитку

промислового регіону;

забезпечення розвитку механізмів державно-приватного партнерства щодо формування сталого розвитку промислового регіону;

посилення механізмів міжрегіональної кооперації в контексті забезпечення сталого розвитку;

упровадження ефективних методів затребування відповідальності за функціонування соціально та екологічно небезпечних виробництв і продукції.

Основними напрямками забезпечення сталого розвитку промислового регіону в соціальній сфері є:

забезпечення відтворення населення регіону, збереження і

розвиток його людського потенціалу:

зниження дитячої смертності за рахунок підвищення якості медичного обслуговування та поширення здорового способу життя батьків;

забезпечення всебічного гармонійного фізичного та психічного розвитку дитини, починаючи з народження, її раціонального харчування, оптимальних умов побуту, виховання і навчання;

зниження смертності населення в найбільш активному працездатному віці, особливо чоловіків, за рахунок поліпшення

умов та охорони праці, а також навколишнього середовища, побутових умов та впровадження здорового способу життя;

створення умов для розвитку виробництва в регіонах лікувально-профілактичного та дитячого харчування;

забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів, найповнішої реалізації сім'єю своїх функцій;

запровадження систем заохочення молодих сімей до народження дітей;

створення в регіоні єдиної соціальної інфраструктури обслуговування сім'ї та виконання завдань, пов'язаних з її життєзабезпеченням;

забезпечення поліпшення стану навколишнього середовища;

активна пропаганда здорового способу життя, розвиток фізичної культури і спорту, сфери відпочинку та рекреації;

оцінка факторів економічного, соціального, екологічного і виробничого ризику та їх інтегральної дії, виявлення на цій основі зон підвищеного ризику для здоров'я, життя і розвитку населення регіону;

створення механізмів економічної зацікавленості підприємницької діяльності в розвитку соціальної інфраструктури, спрямованої на забезпечення потреби у здоровому способі життя;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

вирішення проблем гігієни та безпеки праці, профілактики виробничого травматизму, професійних захворювань і зниження загальної захворюваності;

створення умов для формування та стимулювання здорового способу життя, вдосконалення гігієнічного виховання і навчання населення, особливо дітей та молоді; посилення боротьби зі шкідливими звичками; розвиток фізичної культури і спорту; обмеження реклами алкоголю і тютюну, боротьба з наркоманією;

збереження і розвиток об'єктів соціальної інфраструктури медичної та медико-профілактичної сфери; розвиток сфери відпочинку та рекреації;

профілактичне спрямування діяльності з охорони здоров'я на допомогу населенню у збереженні здоров'я і поліпшенні його якісних характеристик, досягнення високого рівня культури самозбереження;

підвищення якості освіти відповідно до національних та міжнародних стандартів;

свочасне інформування населення про небезпечні для здоров'я епідеміологічні ситуації в регіоні;

гарантування вільного доступу широких верств населення до лікарських препаратів першої необхідності;

надання медичних послуг (діагностика, профілактика і лікування) з широким використанням рекреаційних та лікувально-оздоровчих ресурсів;

упровадження систем управління якістю житлово-комунальних послуг та екологічного управління на підприємствах житлово-комунального господарства;

створення і/або розширення мережі об'єктів із запобігання та оперативного реагування на техногенні аварії і катастрофи у сфері побутового обслуговування;

модернізація виробничої та трудової сфери на потреби ефективного використання та розвитку трудового потенціалу, накопичення людського та інтелектуального капіталу:

сприяння створенню нових робочих місць на базі відновлення економічного зростання, активізації інвестиційних процесів в економіці, розвитку малого і середнього бізнесу, сімейного бізнесу та самозайнятості;

визначення регіональних і галузевих пріоритетів у створенні нових, додаткових та збереженні наявних високопродуктивних робочих місць;

підвищення територіальної мобільності населення;

запровадження механізму забезпечення молоді першим робочим місцем;

стимулювання створення робочих місць для окремих соціально-демографічних груп (жінок, інвалідів, військовослужбовців, звільнених із військової служби тощо);

розвиток механізмів економічної зацікавленості роботодавців і працівників щодо дотримання вимог охорони праці, поліпшення стану охорони праці, створення безпечних і нешкідливих умов виробництва;

розроблення та застосування аудиту промислової безпеки на підприємствах, оцінка ступеня професійного ризику та рівня охорони праці;

розвиток медико-соціальної інфраструктури та послуг щодо забезпечення професійної безпеки і збереження здоров'я працівників на виробничому, галузевому, регіональному рівнях;

посилення роботи з пропаганди охорони та безпеки праці;

висвітлення в засобах масової інформації негативних наслідків недотримання вимог техніки безпеки та охорони праці;

забезпечення сприятливих умов праці, запобігання виникненню ризиків втрати здоров'я і працездатності на виробництві;

створення сприятливих умов для поєднання роботи з виконанням сімейних обов'язків, сприяння задоволенню соціальних, духовних потреб працюючих;

реалізація принципів гідної праці, розвиток культури праці;

застосування сучасних мотиваційних і стимулюючих механізмів високопродуктивної праці, зокрема, таких як участь працюючих у розподілі прибутків, акціонуванні підприємств, визначенні розмірів заробітної плати через оцінку особистого внеску та ділових якостей працівника;

створення умов для становлення та розвитку соціального партнерства, розповсюдження практики партнерських відносин, запровадження культури ведення переговорів при укладанні та контролі за виконанням положень угод та колективних договорів;

включення до колективних договорів та угод зобов'язань щодо недопущення дискримінації за ознакою статі, рівної оплати праці, забезпечення рівних можливостей професійного і кар'єрного зростання, створення сприятливих умов зайнятості працівників із сімейними обов'язками;

посилення взаємодії навчальних закладів із роботодавцями та їх мотивації до участі в підготовці навчальних програм, узгодженні освітніх і професійних стандартів;

забезпечення мобільності робочої сили шляхом реформування систем професійної освіти та підвищення кваліфікації; створення умов для освітньої мобільності осіб, які навчаються, розвитку дистанційної освіти як форми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, сприяння запровадженню гнучких модульних технологій для професійного навчання кадрів на виробництві, стимулювання розвитку системи освіти впродовж життя;

розширення практики підготовки фахівців на замовлення підприємств на основі двосторонніх договорів;

удосконалення механізму виявлення та залучення до вищих навчальних закладів найбільш обдарованої молоді шляхом проведення олімпіад, конкурсів, рейтингів тощо;

забезпечення безперервного розвитку трудового потенціалу підприємств шляхом професійної підготовки і перепідготовки, планування кар'єри, кар'єрного зростання;

стимулювання роботодавців до збільшення витрат на розвиток персоналу;

сприяння становленню нового типу керівників, зорієнтованих на соціальну відповідальність;

застосування ефективних систем морального та матеріального стимулювання персоналу підприємств;

стимулювання розвитку соціальної інфраструктури та соціальних програм підприємств;

формування соціально орієнтованої філософії, ділової та економічної культури компаній (підприємств) та забезпечення її розуміння і підтримки з боку персоналу підприємства;

створення ефективної системи інформаційного забезпечення щодо сучасних тенденцій, напрямів і методів розвитку трудового потенціалу;

забезпечення збільшення інвестицій у людський капітал шляхом суттєвого підвищення рівня доходів населення, стимулювання витрат домогосподарств на освіту, охорону здоров'я, соціальний та культурний розвиток;

розвиток змагальних конкурентних відносин у трудовій сфері;

розробка та запровадження концепції освіти впродовж життя;

розробка Концепції збереження людського потенціалу регіону, головною ідеєю якої має бути визнання якісного відтворення людського потенціалу у програмних документах як основного ресурсу сталого розвитку регіону та держави;

розробка та впровадження науково обгрунтованої програми розвитку трудового потенціалу, адекватного перспективним потребам економіки регіону;

упровадження гнучкої форми зайнятості з метою вирішення проблем безробіття та оптимізації використання робочої сили в

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

регіоні;

розробка та запровадження комплексу заходів щодо реформування ринку праці регіону з метою підвищення його адаптивності до вимог попиту на трудові ресурси;

залучення системи освіти та науки до формування у масовій свідомості переваг та філософії сталого розвитку:

підвищення якості освіти відповідно до національних та міжнародних стандартів;

посилення співробітництва і кооперації між середніми і

вищими навчальними установами;

розширення мережі вищих навчальних закладів із цільової підготовки фахівців відповідно до існуючого попиту певних галузей, що переважають у даному регіоні;

забезпечення доступності здобуття екологічної освіти в навчальних установах різних рівнів;

регулярне докладне висвітлення природоохоронних проблем у засобах масової інформації;

активне використання потенціалу регіональних науководослідних установ у природоохоронній, виробничій, фінансово-кредитній та інших сферах діяльності;

створення проектів сумісного здійснення із залученням представників науки, освіти, бізнесу і регіональних органів влади;

надання підтримки молодим ученим;

концентрація інтелектуальних ресурсів за пріоритетними напрямками розвитку регіону;

залучення різнопланових фахівців для вирішення проблем

використання альтернативних джерел енергії та інших нетрадиційних енергетичних ресурсів;

модернізація соціальної інфраструктури промислового регіону:

підвищення якості та доступності соціальних послуг відповідно до зростаючих потреб населення;

удосконалення організаційно-економічних та фінансових механізмів управління соціальною інфраструктурою;

запровадження багатоканального фінансування об'єктів соціальної інфраструктури, оптимізація бюджетних витрат та

підвищення ефективності фінансування програм соціальної спрямованості;

активізація механізмів державно-приватного партнерства з

метою гармонізації відносин влади та бізнесу, залучення додаткових ресурсів та технологій, оптимізації фінансових ризиків;

визначення пріоритетних галузей соціальної сфери для державно-приватного партнерства у стратегіях та програмах розвитку регіонів;

розроблення та реалізація регіональних програм розвитку соціальної інфраструктури на принципових засадах гармонізації

соціальних, економічних, екологічних інтересів суспільства,

влади, бізнесу;

залучення населення до широкого обговорення інвестиційних інфраструктурних проектів;

розроблення та впровадження нових освітніх програм з підготовки кадрів у сфері невиробничого менеджменту з метою

підвищення ефективності управління соціальною сферою для

формування умов сталого розвитку;

удосконалення тарифної політики з метою забезпечення соціальної справедливості в оплаті послуг та забезпечення беззбиткової діяльності підприємств соціальної інфраструктури;

розробка та запровадження соціальних стандартів та нормативів у сфері житлово-комунальних послуг, в освіті, затвердження стандарту мінімальної медичної допомоги, яка надається населенню безкоштовно;

забезпечення населення якісною питною водою, упорядкування норм споживання питної води, забезпечення соціальної справедливості у нормуванні споживання питної води та оплаті послуг водопостачання;

упровадження в практику будівництва житла та об'єктів соціально-культурного призначення санітарних паспортів, які

підтверджують безпеку для населення використаних при будівництві та облаштуванні об'єктів матеріалів і технологій;

реформування житлово-комунального господарства з урахуванням інтересів кожної конкретної людини, широке роз'яснення процесу і результатів реформ населенню;

активізація політики енергота ресурсозбереження на підприємствах соціальної інфраструктури, формування навичок заощадження ресурсів у населення;

формування у населення відповідальної екологізованої

свідомості у повсякденному житті;

упровадження інноваційних технологій поводження з відходами, активізація практики роздільного збору та переробки твердих побутових відходів, формування відповідних навичок у населення;

запровадження моніторингу з метою відстеження процесу наближення кількісних показників діяльності соціальної інфраструктури до потреб населення у соціальних послугах;

активізація участі громадян у забезпеченні сталого розвитку передбачає:

урахування інтересів різних соціальних груп, які репрезентують об'єднання громадян, при прийнятті та реалізації рішень щодо забезпечення сталого розвитку;

залучення ресурсів об'єднань громадян до забезпечення сталого розвитку.

Діяльність із залучення об'єднань громадян до забезпечення сталого розвитку в Україні здійснюється через створення умов для участі об'єднань громадян у забезпеченні соціально-економічного розвитку та захисту навколишнього середовища.

Для залучення об'єднань громадян до забезпечення сталого розвитку доцільно реалізовувати такі заходи:

підтримувати діяльність об'єднань громадян, спрямовану на вирішення соціальних проблем, надання благодійної допомоги, соціальних послуг, охорону довкілля та вирішення екологічних проблем, реалізацію самостійних та спільних з органами влади і комерційними організаціями проектів із цих питань;

забезпечувати впровадження органами влади технології

соціального замовлення на соціальні послуги у громадських надавачів соціальних послуг (з урахуванням наявного в Україні досвіду такої діяльності);

залучати громадськість на різних рівнях управління до розробки та реалізації стратегій (програм) соціально-економічного розвитку, охорони довкілля;

забезпечити ліцензування діяльності та атестацію фахівців громадських організацій, що є надавачами соціальних послуг;

здійснювати політику, спрямовану на підтримку створення та діяльності систем некомерційного обміну товарами та послугами;

залучати об'єднання громадян до незалежного моніторингу стану навколишнього середовища, впливу діяльності підприємств на екологічну ситуацію, дотримання екологічних норм і правил жителями та суб'єктами господарювання;

проводити із залученням громадськості експертизи екологічних наслідків рішень щодо економічного і соціального розвитку території;

підтримувати громадські ініціативи у сфері захисту довкілля, проводити консультації з громадськістю з питань захисту навколишнього середовища;

забезпечити участь об'єднань громадян на всіх рівнях управління в обговоренні рішень щодо економічного розвитку

та в оцінці їх впливу на соціальний та екологічний розвиток;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

запровадити державне соціальне замовлення на реалізацію науково-дослідницьких проектів для виявлення специфічних соціальних, культурних, економічних, демографічних та інших умов територій (регіонів, районів, міст) та їх урахування при забезпеченні сталого розвитку;

спростити режим реєстрації екологічних громадських об'єднань, надати підтримку цим організаціям (виділення приміщень тощо);

створити базу даних щодо роботи екологічних громадських об'єднань;
забезпечити співпрацю екологічних організацій із дитячими, молодіжними, жіночими, професійними організаціями (спільні проекти, програми);

забезпечити створення кінострічок, Інтернет-сайтів.

Основними напрямками забезпечення сталого розвитку промислового регіону в екологічній сфері є:

формування сучасної природоохоронної інфраструктури регіону;
розробка екологічного паспорту регіону, визначення найбільш вагомих загроз та ризиків регіональної екосистеми;
удосконалення систем моніторингу за рівнем техногенного навантаження на регіональні екосистеми і динамічне відображення змін, що відбуваються у навколишньому природному середовищі;

створення системи інститутів, необхідних для забезпечення сталого розвитку в екологічній сфері;

оцінка господарської ємності регіональних екосистем країни, визначення припустимого антропогенного впливу на них;

розробка і впровадження регіональних програм екологізації виробництва і побутової діяльності населення;

забезпечення капітального ремонту і модернізації основних виробничих фондів природоохоронного призначення, інженерно-комунікаційних мереж системи життєзабезпечення;

встановлення жорстких національних та регіональних екологічних стандартів виробництва та контроль за їх дотриманням;

створення комплексної системи переробки та утилізації побутових відходів на основі впровадження системи окремого збору і вивезення побутових відходів з охопленням усіх верств населення;

надання економічних пільг суб'єктам господарської діяльності, які підвищують свою продуктивність за рахунок екологізації виробництва;

забезпечення раціонального використання природних ресурсів;

розвиток природоохоронної інфраструктури, що передбачає екологізацію виробництва шляхом упровадження інноваційних технологій з утилізації відходів виробництва, зменшення їх токсичності та техногенного навантаження на довкілля;

упровадження жорсткого екологічного контролю (моніторинг, аудит, облік), що підтверджує відповідність виробленої продукції вимогам екологічних стандартів протягом усього життєвого циклу;

розробка і впровадження екологічних програм щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища або компенсації завданої шкоди у сфері захисту територій від підтоплення, ліквідації неорганізованих джерел викидів і скидів забруднюючих речовин, ліквідації стихійних звалищ відходів виробництва і споживання, рекультивациі порушених земель, залучення до виробництва техногенних родовищ;

недопущення неконтрольованого трансрегіонального ввезення і вивезення екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, що створюють або здатні створити негативний вплив на навколишнє природне середовище.

Механізми реалізації Концепції

Механізм реалізації сталого розвитку промислового регіону потребує нормативно-правового, фінансово-економічного, організаційно-управлінського, організаційно-технічного, наукового та інформаційного забезпечення.

Нормативно-правове забезпечення складається з формування правової та нормативно-методичної бази необхідної для реалізації принципів сталого розвитку, чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами влади та обов'язковим доведенням їх вимог до кожного суб'єкта сталого розвитку промислового регіону. Якість і ефективність правової регламентації сталого розвитку потребують відстеження моніторингу його дії та своєчасного внесення змін і доповнень до законодавства на підставі визначених потреб.

Фінансово-економічне забезпечення передбачає фінансове забезпечення цільових і комплексних заходів сталого розвитку та оцінку їх економічної ефективності; проведення економічного аналізу витрат, пов'язаних із порушенням принципів сталого розвитку; створення економічних умов зацікавленості у сталому розвитку.

Організаційно-управлінське забезпечення передбачає формування органів управління зі сталого розвитку та координацію їх діяльності, контроль за ефективністю їх роботи та організацію міжрегіонального та міжнародного співробітництва з питань сталого розвитку.

Організаційно-технічне забезпечення передбачає виведення з експлуатації морально та фізично застарілої техніки та технологій; розвиток екологічно та соціально безпечних і ефективних, наукоємних і високотехнологічних виробництв.

Наукове забезпечення полягає у сприянні створенню системи інститутів з проблем сталого розвитку; визначенні та стимулюванні розробки пріоритетних напрямів наукових досліджень та поліпшенні умов їх проведення, підвищенні якості їх результатів; залученні та ефективному використанні наукових сил держави для прийняття і реалізації перспективних і поточних управлінських рішень зі сталого розвитку.

Інформаційне забезпечення передбачає збір, обробку, узагальнення та зберігання інформації, яка використовується для прийняття та реалізації управлінських рішень зі сталого розвитку.

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анісімова Г.В., к.е.н., доцент кафедри економічної статистики Донецького національного університету

Циклічність економічного розвитку обумовлює неминучість кризових явищ в економіці, подолання яких можливо за рахунок більше ефективної організації економічної діяльності. В умовах значного дефіциту власних коштів для інвестування особливу актуальність набувають питання залучення іноземних інвестицій в економіку України. Іноземні капіталовкладення здатні компенсувати нестачу внутрішніх ресурсів і принести країні значні економічні вигоди. Отже, іноземні інвестиції є додатковим джерелом економічного росту України за умов недостатнього обсягу власних коштів.

Питанням дослідження процесів іноземного інвестування, підходів до його управління присвячено роботи таких закордонних і вітчизняних учених як Стігліц Дж., Баффет У., Грем Б., Бланк І.О., Пересада А.А., Вовчак А.Д., Моторин Р.М., Мірошник В.В., Козюк В.В., Андріанов А.Ю., Лахметкіна Н.А., Майорова Т.В. і інші.

Поряд з тим залишаються актуальними питання кількісної оцінки характеристик іноземного інвестування, а також оцінки